

AGNIESZKA ZANIEWSKA

ORCID: 0000-0003-2713-7958

Ogólnopolska konferencja naukowa pt. *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX w. Stan badań i perspektywy (na tle porównawczym)*, 11–14 września 2020 r.

DOI: 10.15290/sp.2021.29.16

W dniach 11–14 września 2020 r. w Uniwersyteckim Centrum Kultury, przy ul. Ciołkowskiego 1N w Białymstoku oraz w hotelu Oficerski Yacht Club, przy Alei Wyszyńskiego 1 w Augustowie, odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX w. Stan badań i perspektywy (na tle porównawczym)*. Konferencja została zorganizowana przez Ośrodek Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobięcych przy współpracy Zakładu Historii Kultury, Myśli i Ruchów Społecznych Uniwersytetu w Białymstoku. Ze względu na ważność problematyki badawczej konferencji Jego Magnificencja prof. dr hab. Robert Ciborowski, rektor Uniwersytetu w Białymstoku, objął ją swoim patronatem naukowym.

Celem konferencji było przedstawienie stanu badań nad historią ruchów kobiecych na ziemiach polskich w XIX i XX w. oraz prezentacja dorobku Instytutu Studiów Kobięcych w zakresie upowszechniania dziejów kobiet. W spotkaniu wzięli udział eksperci z zakresu historii kobiet oraz osoby zainteresowane badaniami naukowymi na temat problematyki kobiecej, głównie profesory, doktorzy i doktoranci z różnych ośrodków badawczych w Polsce.

Konferencję rozpoczęto prezentacją ekspozycji wystawy Instytutu Studiów Kobięcych pt. „PIONIERKI. Kobiety w edukacji i nauce”, która znajduje się na Placu Syntezy w Kampusie Uniwersytetu w Białymstoku. Uroczystość otwarcia wystawy zaszczycili swoją obecnością m.in. podsekretarz stanu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wiceminister – dr Anna Budzanowska, rektor Uniwersytetu w Białymstoku – prof. dr hab. Robert Ciborowski, rektor Politechniki Białostockiej – dr hab. inż. Marta Kosior-Kazberuk, prof. PB, Wojewoda Podlaski – Bohdan Paszkowski oraz wielu innych, znamienitych gości. Otwarcie wystawy towarzyszył panel dyskusyjny koncentrujący się na działalności

kobiet w edukacji i nauce, nawiązujący tematycznie do ekspozycji. W panelu dyskusyjnym udział wzięli: wspomniane już wiceminister Budzanowska i rektor Kosior-Kazberuk, a także prof. dr hab. Halina Parafianowicz z Uniwersytetu w Białymstoku, prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr Piotr Rodzik z Ośrodka Przetwarzania Informacji – Państwowego Instytutu Badawczego oraz prof. dr hab. Małgorzata Dajnowicz z Uniwersytetu w Białymstoku. Głos w dyskusji zabrał również Dziekan Wydziału Historii i Stosunków Międzynarodowych UwB – dr hab. Tomasz Mojsik oraz dyrektor IV LO w Białymstoku – dr Anna Snarska. Główna organizatorka wydarzenia – prezes Instytutu Studiów Kobietych prof. dr hab. M. Dajnowicz, po zaprezentowaniu i omówieniu ekspozycji zaprosiła uczestników wydarzenia na część merytoryczną konferencji. Podczas inauguracji powitała przybyłych gości, prelegentów i uczestników, zwracając szczególną uwagę na cele organizowanego wydarzenia oraz podkreślając wysoką wartość merytoryczną spotkania.

Obrady rozpoczęło wystąpienie dr hab. Adama Miodowskiego, prof. UwB, z Uniwersytetu w Białymstoku, które koncentrowało się wokół środowisk naukowych związanych z Instytutem Studiów Kobietych w Białymstoku i oceny ich wkładu we współczesne polskie badania z zakresu historii kobiet (2011–2020). Prelegent zwrócił uwagę na współpracę Instytutu Studiów Kobietych nie tylko z polskimi ośrodkami badawczymi, ale także zagranicznymi – z Białorusi, Litwy i Czech. Istotną aktywnością Instytutu Studiów Kobietych były konferencje naukowe o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, działalność wydawnicza oraz wizyty studyjne członków zespołu w Islandii, Finlandii i Norwegii. Ważkim osiągnięciem w rozwoju Instytutu Studiów Kobietych było włączenie Czasopisma Naukowego ISK na listę SCOPUS, zorganizowanie warsztatów Białostockiej Szkoły Historii Kobiet oraz utworzenie Ośrodka Badań Historii Kobiet, tj. form, na których młodzi naukowcy mogą pozyskiwać umiejętności. Na zakończenie swego wystąpienia, dr hab. A. Miodowski zasugerował obecnym wzajemne upowszechnianie swoich publikacji. Po tym referacie głos zabrała prof. dr hab. M. Dajnowicz, która podziękowała wszystkim osobom zaangażowanym w działalność Instytutu Studiów Kobietych.

Jako druga referat wygłosiła prof. dr hab. Teresa Chynczewska-Hennel z Uniwersytetu w Białymstoku. Przybliżyła uczestnikom konferencji sytuację *Kobiet w Kasie Mianowskiego*, którą utworzyli w 1881 r. wychowankowie Szkoły Głównej. W swoim wystąpieniu przedstawiła słuchaczom sylwetki i działalność kobiet z Kasy Mianowskiego, tj. takich osób jak Maria Ossowska, Alicja Karłowska-Kamzowa, Janina Józwiak, Monika Haman, Barbara Kuźnicka, Joanna Schiller-Walicka, Elżbieta Smułkowa. Następnie dr hab. Andrzej Hennel,

prof. Uniwersytetu Warszawskiego wygłosił prelekcję na temat *Problemów z Nagrodami Nobla dla Marii Skłodowskiej-Curie*. Prelegent mówił o działalności naukowej i społecznej Marii Skłodowskiej-Curie oraz o czynnikach utrudniających jej samodzielną działalność i przyznanie Nagród Nobla. Wspomniał również o dziejach wydania banknotu 500 zł i 2000 zł z wizerunkiem laureatki Nagrody Nobla. Jako ostatnia wystąpiła dr Beata Goworko-Składanek z UwB, z referatem pt. *Ruchy kobiece w Rosji na przełomie XIX i XX wieku*. Po wygłoszonych referatach odbyła się dyskusja dotycząca prezentowanej przez nich problematyki oraz wystawy. Po zakończeniu dyskusji uczestnicy konferencji przejechali do Augustowa.

Drugi dzień konferencji rozpoczął panel moderowany przez prof. dr hab. H. Parafianowicz. Wystąpienie rozpoczynające tę część spotkania przedstawił dr hab. Robert Suski, prof. UwB. Wygłosił on referat pt. *Kobieta, miłość, i władza z nagrodą w tle. „Erasistratos odkrywa przyczynę choroby Antiocha” Jacques-Louis Davida*. Przedstawił obecną reinterpretację opowieści ze wskazaniem realnych przyczyn decyzji Seleukosa I o rozwodzie z córką Demetriusza Poliorketesesa i wydaniu jej za swojego syna. Następnie mgr Magdalena Gąsowska z Uniwersytetu w Białymstoku zaprezentowała losy Katarzyny Luter z d. von Bora (1499–1552). W swoim wystąpieniu referentka zwróciła uwagę na rolę żony Marcina Lutra w jego życiu osobistym oraz publicznym. Trzecie wystąpienie w pierwszej części obrad należało do mgr. Krzysztofa Kossakowskiego z Uniwersytetu w Białymstoku, który zwrócił uwagę na udział kobiet w ruchach i falcjach politycznych w Polsce XVI–XVIII w. Kolejny referat wygłosili mgr Katarzyna Świetlik i mgr Paweł Woś *Gdzie kilka kobiet weźmie się za sprawę..., czyli emancypacja na przykładzie Marii Dulebianki*. W swoim wystąpieniu referenci zwrócili uwagę na działania podejmowane przez Marię Dulebiankę na polu społeczno-politycznym i oświatowo-kulturalnym w celu poprawy sytuacji kobiet. Ostatni referat pierwszej części obrad wygłosiła dr Katarzyna Wodniak z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Wystąpienie poświęcone zostało redaktorkom „Mojej Przyjaciółki” (1934–1939) i „Przyjaciółki” (w okresie Czytelnikowskim i pierwszych latach RSW „Prasa”).

Po krótkiej przerwie obiadowej nastąpiło otwarcie drugiej części obrad, której przewodniczyła prof. dr hab. T. Chynczewska-Hennel. Jako pierwsza wystąpiła prof. dr hab. H. Parafianowicz, która zwróciła uwagę na Amerykanki w czasie I wojny światowej. Następnie mgr Emilia Pobocho opowiedziała o kobietach artystkach na łamach międzywojennego tygodnika „Kultura” (1936–1939). Jak wskazywała prelegentka, działalność artystyczna kobiet na łamach czasopisma „Kultura” koncentrowała się w czterech kręgach aktywności:

śpiewaczej, tanecznej, dyrygenckiej i instrumentalnej. Jako kolejna wystąpiła dr Edyta Chrobaczyńska-Plucińska z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, która analizowała proces przygotowań i stanowisko delegacji polskiej podczas Światowej Konferencji Dekady Kobiet ONZ – Kopenhaga 1980. Następnie dr Anna Szwed-Walczak z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie wygłosiła referat *Obraz organizacji kobiecych na łamach polskiej prasy dla kobiet w okresie transformacji ustrojowej*. Prelegentka podjęła próbę rekonstrukcji medialnego obrazu organizacji kobiecych na łamach takich pism jak: „Kobieta i Życie”, „Przyjaciółka”, „Zwierciadło”, „Filipinka” w latach 1989–1992. Jako ostatnia wystąpiła dr Joanna Gajda z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie z referatem *Ruchy kobiece i aktywność kobiet jako przedmiot badań – szanse i wyzwania*. Celem jej wystąpienia było przedstawienie głównych wyzwań i szans związanych z realizacją badań społecznych poprzez dookreślenie przedmiotu. Referentka wskazała dobre praktyki oraz wyzwania z którymi mierzy się badacz podejmujący temat aktywności kobiet w badaniach społecznych. Po zakończeniu drugiej części obrad nastąpiła dyskusja nad wygłoszonymi referatami.

Trzeci dzień konferencji rozpoczął panel moderowany przez dr. hab. R. Suskiego. Bezpośrednio po każdym z wygłoszonych referatów następowała dyskusja. Jako pierwsza wystąpiła dr hab. Magdalena Mikołajczyk, prof. UP, z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie i wygłosiła referat pt. *Kontestatorki. Formy zaangażowania kobiet w Polsce po 1945 roku*. Wyjaśniając czym jest kontestacja, skupiła uwagę na ekspresji niezadowolenia wyrażanej przez kobiety. W swoim wystąpieniu podjęła próbę scharakteryzowania aktywności kobiet będącej przeciwieństwem politycznego konformizmu. Następnie wspomniana już prof. dr hab. J. Chwastyk-Kowalczyk zaprezentowała rzeczywistość internowanych działaczy opozycyjnych w stanie wojennym w Polsce w latach 1981–1983. Jako trzecia wystąpiła dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk z Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie nt. *Związku Legionistek Polskich (1921–1939) – działalność szkoleniowa, charytatywna i kultywowanie tradycji niepodległościowych*.

Druga część obrad moderowana była przez prof. Chwastyk-Kowalczyk. Jako pierwszy wystąpił dr Łukasz Jędrzejski z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, mówiąc o *Obrazie Ligi Kobiet na łamach prasy dla kobiet w okresie gomułkowskim (1956–1970)*. Następnie mgr Justyna Zajko-Czochańska z Uniwersytetu w Białymstoku zaprezentowała wybrane formy emancypacji kobiet wiejskich opisywane na łamach „Przyjaciółki” w latach 1956–1975. Celem wystąpienia było ukazanie propagowanych przez „Przyjaciółkę” mechanizmów osiągnięcia autonomii przez kobiety wiejskie oraz formy „wyzwolenia”

kobiet poprzez pracę, edukację, podział obowiązków domowych i relacje w rodzinie czy sposoby spędzania wolnego czasu przez Polki. Kolejny referat wygłosiła dr Urszula Sokołowska z Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, która analizowała *Feminizm na łamach „Kobiety i Życia” (1970–1989)*. Jak wynikało z przeprowadzonej przez prelegentkę analizy pisma, na łamach „Kobiety i Życia” w publikacjach z lat 1970–1989 unikano pojęcia „feminizm”. Pomimo to upowszechniano w periodyku hasła będące podstawowymi założeniami ideologicznymi tego ruchu społeczno-politycznego. Jako ostatnia wystąpiła mgr Agnieszka Zaniewska z Uniwersytetu w Białymstoku, która wygłosiła referat *Liga Kobiet w okręgu białostockim w latach 1956–1975. Kierunki i efekty działalności*. W swoim wystąpieniu prelegentka zaprezentowała główne sfery aktywności podejmowane przez Ligę Kobiet w północno-wschodniej części Polski Ludowej, a także rezultaty jej działalności prezentowane na łamach biuletynu „Nasza Praca” oraz „Gazety Białostockiej”.

Po ostatniej dyskusji i wymianie spostrzeżeń uczestników konferencji organizatorka konferencji prof. dr hab. Dajnowicz podziękowała wszystkim za wzięcie udziału w konferencji, dokonując tym samym uroczystego zamknięcia obrad.

W poniedziałek 14 września odbył się panel dyskusyjny dotyczący stanu badań na temat historii kobiet w świetle publikacji Czasopisma Naukowego ISK (z uwzględnieniem upowszechniania i promocji pisma jako forum dyskusji naukowej o dziejach kobiet). Po przerwie kawowej nastąpiły konsultacje indywidualne z zakresu historii kobiet o charakterze warsztatowym, które prowadziła prof. dr hab. M. Dajnowicz.

Agnieszka Zaniewska – mgr, doktorantka na Uniwersytecie w Białymstoku
e-mail: zaniewskaag@gmail.com